

HE 7/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta

Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry (jäljempänä Panimoliitto) kiittää Sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta saada lausua vastineensa Hallituksen esityksestä alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamiseksi.

Taustaa

Valmisteltu esitys on osa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman toimeenpanoa. Esityksessä ehdotetaan, että alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä muutettaisiin sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi myös enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut alkoholijuomat.

Hallitus perustelee muutosta ensinnäkin kilpailun lisäämisellä, mutta hyvistä tarkoitusteristä huolimatta sen ehdottamat toimenpiteet vaikuttavat kilpailuun syrjivästi ja negatiivisesti Suomessa toimiviin yrityksiin. Toiseksi hallitus perustelee muutosta terveyspolitiikalla ja alkoholihaittojen vähentämisellä, mutta esitetyt perustelut eivät kuitenkaan anna mitään tieteellistä perustetta sille, miksi eri tavoin valmistettuja saman vahvuisia alkoholijuomia tulisi kohdella eri tavoin. Kolmanneksi EU:n komissio vaati tieteellistä tutkimusta niistä terveyspoliittisista perusteista, joilla lainsäädäntöä on perusteltu, mutta tutkimuksia ei ole esitetty.

Vaikutus kilpailuun negatiivinen

Panimoliitto esittää huolensa siitä, että esitys tulee vaikuttamaan kilpailuympäristöön tavalla, joka on Euroopan unionin valtiontukisääntöjen vastainen. Ehdotetussa muodossaan se asettaa keinotekoisia rajoitteita, jotka vaikuttavat kilpailuneutraaliteettiin ilman asianmukaista syytä.

Hallituksen esitys johtaa kilpailevien tuotteiden erilaisiin vähittäismyyntisäännöksiin. Esimerkiksi käymisteitse valmistettuja long drink -juomia saa myydä vähittäiskaupoissa, kun taas etyylialkoholista valmistettuja long drink -juomia saa myydä vain Alkon kautta. Suomessa on vain 372 Alkoa ja yli 6400 vähittäiskauppaa, mikä johtaa merkittävään eroon myyntipotentiaalissa kyseisten vähittäismyyntikanavien kautta. Myös Alkon aukioloajat ovat rajoitetummat kuin vähittäismyymälöiden. Alkoista ei myydä sunnuntaisin eikä juhlapyhinä, joten vähittäiskaupoista myytävät juomat ovat helpommin kuluttajien saatavilla.

Syrjimätön lainsäädäntö edellyttää, että vertailukelpoisia tilanteita ei kohdella eri tavoin ja toisaalta erilaisia tilanteita ei kohdella samalla tavalla, ellei tällainen kohtelu ole objektiivisesti perusteltua. Mahdollista eriarvoisuutta olisi tarkasteltava alkoholilainsäädännön taustalla olevien tavoitteiden valossa. Jos kahta saman alkoholipitoisuuden sisältävää alkoholijuomaa kohdellaan eri tavalla vain siksi, että juomat on valmistettu eri menetelmin, valtiolla on oltava perusteltu syy erilaiseen

kohteluun. Jos perusteena on esimerkiksi kansanterveys, on voitava osoittaa, että alkoholijuomalla, johon sovelletaan tiukempia rajoituksia (esim. etanolipohjainen alkoholijuomasekoitus), on tuotantomenetelmänsä vuoksi haitallisempia terveysvaikutuksia kuin alkoholijuomalla, joka on valmistettu eri menetelmällä (esim. käymisteitse valmistettu alkoholijuomasekoitus), erityisesti silloin, kun juomia nautitaan samoja määriä ja saman vahvuusina.

Jos valtion alkoholi- tai veropolitiikan tavoitteena on suojella kansanterveyttä ehkäisemällä alkoholijuomien kulutusta, tuotantomenetelmän ei pitäisi olla merkityksellinen tekijä tämän tavoitteen saavuttamisen kannalta. Rajoitus on näin ollen myös suhteellisuusperiaatteen vastainen, koska kansanterveyden suojelemiseksi edellä kuvatulla tavalla ei ole välttämättä tarpeen rajoittaa tietyllä menetelmällä valmistettujen alkoholijuomien myyntiä.

Puutteelliset terveysperustelut

Panimoliitto tukee valtion pyrkimyksiä suojella alaikäisten terveyttä alkoholilakiin liittyvillä rajoituksilla. On kuitenkin tärkeä huomata, että alaikäisten juominen on merkittävästi vähentynyt Suomessa ja vähentyminen on jatkunut, vaikka tuotantotapoja koskevasta rajoituksesta luovuttiin vuoden 2018 lainsäädännössä. Uusia rajoitteita on siksi tarkasteltava myös siitä lähtökohdasta, ettei kulutus ole kasvanut viime vuosina. Sekä poikien että tyttöjen alkoholinkäytön osalta on tapahtunut laskua, mutta pojat juovat edelleen humalahakuisesti enemmän kuin tytöt. Esityksessä perustellaan muutoksia kuitenkin vain sillä, että tyttöjen juominen tulisi lisääntymään, eikä olla huolissaan pojista, jotka käyttävät enemmän alkoholijuomia.

Esitys perustuu oletukseen, että tuotantotavan rajoittaminen vähentää mahdollisesti tyttöjen juomista. Tällä hetkellä lonkeroita, joiden sanotaan olevan yksi tyttöjen suosikkijuomista, valmistetaan molemmilla tavoilla, joten kauppaan tulee 8-tilavuusprosenttisia lonkeroita, jotka voivat kiinnostaa nuoria. Samalla sallitaan vahvempien siiderien myynnin kaupoissa, vaikka laissa todetaan selvästi, että siideri on yksi tyttöjen suosikkialkoholijuomista. Toisin sanoen muutos kattaa vain osan alkoholijuomista, joita nuoret tytöt saattavat käyttää, ei todellakaan kaikkia. Näin ollen ehdotettu lainsäädäntö voi jopa vain rohkaista tyttöjä juomaan enemmän käymisteitse valmistettuja lonkeroita ja siidereitä.

Toisaalta lakiehdotuksessa tunnustetaan nimenomaisesti, että miehet juovat enemmän ja heillä on huomattavasti enemmän alkoholiin liittyviä ongelmia. Siitä huolimatta ehdotuksessa nostetaan oluen vähittäismyyntirajaa, joka on miesten suosima juoma ja mikä toisaalta saattaa lisätä ongelmia nuorten miesten keskuudessa. Lainsäädäntöä ei voi tehdä näin sukupuolittuneesti ilman minkäänlaista tieteellistä pohjaa.

Lain perusteluissa puolustetaan keinotekoista rajoitetta tutkimuksilla sekä Suomesta että maailmalta. Missään näissä tutkimuksissa ei ole otettu kantaa valmistustavan vaikutuksesta terveyteen tai nuorten juomiseen.

Valvonta melkeinpä mahdotonta

Valmistustaparajoitus tulee vaikeuttamaan alkoholijuomien valvontaa. Tähän ongelmaan ovat kiinnittäneet huomiota myös kansalliset valvovat viranomaiset.

Valvira toteaa edelleen, kuten jo vuonna 2017 alkoholilain muutoksesta antamassaan lausunnossa, että valmistustavan valvonta on perustunut kolmen alkoholin käymisprosessissa syntyvän yhdisteen

määrittämiseen. Näiden yhdisteiden määrille ei kuitenkaan ole asetettuja raja-arvoja ja niiden lisääminen tuotteeseen on mahdollista. Yhdisteiden poistumista tuotteen erilaisten suodatusmekanismien takia ei myöskään tunneta riittävästi, jotta voitaisiin aukottomasti osoittaa, että tuote on valmistettu käymisteitse.

Jatkokäsittelyllä voidaan poistaa käymisteitse valmistetun alkoholin erityispiirteitä ja esimerkiksi suodattamisen jälkeen käymisteitse valmistettu muistuttaa tislamalla valmistettua etyylialkoholia. Esimerkiksi alkoholiton olut valmistetaan poistamalla oluesta alkoholia suodattamalla. Epäselvää on, onko suodatuksessa jäljelle jäävä alkoholi käymisteitse valmistettu.

Innovatiivisten juomien määrä lisääntyy jatkuvasti, ja perinteinen alkoholijuomien luokittelu oluisiin, viineihin ja väkeviin käy yhä vaikeammaksi. On vaikea valvoa, että kaikki juomat, joita tuodaan Suomeen, ovat selvästi käymisteitse valmistettuja. Viranomaisilla ei ole mahdollisuutta testata kaikkia markkinoille tulevia tuotteita.

Päätelmät

Ehdotusta ei ole valmisteltu sillä perusteellisuudella, jota tulisi odottaa ministeriön lain valmistelulta:

- Ehdotusta perustellaan hyvin vajavaisin perusteluin – mistään ei ole onnistuttu löytämään yhtään todellista, näyttöön perustuvaa tutkimusta, joka osoittaisi, että alkoholijuomasekoitusten valmistustapa vaikuttaisi siihen, mitä nuoret juovat.
- Yhdistettynä hyvin epätasa-arvoiseen verokohteluun lainsäädäntö tulee muodostamaan SEUT-sopimuksen 107 artiklan mukaisen valtiontuen rikkeen.
- On syytä huomata, että käymisteitse valmistetut alkoholijuomasekoitukset, jotka ovat suurelta osin vähittäiskauppioiden valmistamia omia merkkejä, ovat jo tällä hetkellä edullisempia kuin etyylialkoholipohjaiset juomat, joten ne saattavat olla jo nyt houkuttelevampia nuorille.
- Hallituksen esityksessä myönnetään suoraan, että lailla syrjitään erilaisia elinkeinonharjoittajia, mutta se on hyväksyttävää, koska syrjittyjä ovat kotimaiset yritykset ja edun saavat muunmaalaiset yritykset.

Edellä esitetyn perusteella pyydämme Eduskuntaa muuttamaan esitystä niin, että kaikkia samanvahvuisia tuotteita tullaan kohtelemaan yhdenvertaisesti jakelukanavien suhteen.

Tuula Loikkanen

Toimitusjohtaja

Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry